ॐ

संस्कृतभारती (उत्तरतमिळनाडु)

पत्राचारद्वारा संस्कृतम्

परीक्षा – शिक्षा

कालावधिः – होरात्रयम् **अङ्काः - १००**

मकरमासः – शोभकृत्संवत्सरः ५१२४ **जनवरी – २०२४**

॥ उत्तिष्ठत, जाग्रत, प्राप्य वरान्निबोधत ॥

नाम (Name in English) _____

(Full name with initials/surname as it should appear in the certificate.)

पञ्जीकरण- सङ्ख्या (Regn. No) _____

जङ्गमदूरवाणी सं (Mobile No) _____

Email id _____

परीक्षाकेन्द्रम् – (Examination Centre) _____

वास-सङ्केतः (Res. Address with Pin code) _____

प्रथमो भाग:

(उत्तराणि अत्र एव लिखत)

I (अ) अध: दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचनरूपे लिखत । **(6)**

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१)	_____	_____	गृह्णन्तः
२)	_____	_____	अधीयानानाम्
३)	विद्यमानाम्	_____	_____
४)	_____	हे पचन्त्यौ	_____
५)	गच्छते	_____	_____
६)	_____	_____	क्रीडत्सु

(आ) क्रियापदस्य उचितं शतृ / शानच् प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत । (10)

१) नलिकात: जलं _____ अस्ति । (प्रवहति)

२) _____ महिलासु वसन्ती चतुरतमा अस्ति । (स्पर्धते)

३) _____ बालकेषु महेश: प्रथम: । (धावति)

४) _____ चोरं जना: गृहीतवन्त: । (पलायते)

५) गृहे _____ पेटिकाया: धनम् आनय । (वर्तते)

६) निद्रां _____ पुत्रान् अम्बा उत्थापितवती । (करोति)

७) _____ शुनकात् शिशु: भीत: । (भषति)

८) मातामही _____ स्वप्नं दृष्टवती । (शेते)

९) मार्गे _____ तया अकस्मात् पादवेदना अनुभूता (चलति) ।

१०) _____ रोगात् वृद्ध: क्षीण: जात: । (वर्धते)

(इ) सति-सप्तमी प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि लिखत । **(3)**

१) गुरु: भुञ्जान: आसीत् । शिष्य: वीजितवान् ।

_____

२) माता गृहं प्रत्यागतवती । वृष्टि: आरब्धा ।

_____

३) यदा कर्मकर: कूपात् जलम् उद्धरन् आसीत् तदा गृहस्वामी आगतवान् ।

_____

(ई) सन्धिं कृत्वा सन्धिनाम लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

१) योग: + उच्यते २) सम्राड् + हसति ३) अपरस्मिन् + अहनि

४) सङ्गा: + तेषु ५) षट् + मासाः ६) षट् + अङ्गानि

	पदम्	**सन्धिनाम**
१)	_____	_____
२)	_____	_____

३) _____ _____

४) _____ _____

५) _____ _____

(उ) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत। (पञ्चानाम्) (5)

१) सच्छीलम् २) मातुराज्ञा ३) धनुष्टङ्कार:

४) सँल्लाप: ५) उच्चारणम् ६) षट्सप्तति:

सन्धि-विभाग: सन्धिनाम

१) _____ + _____ _____

२) _____ + _____ _____

३) _____ + _____ _____

४) _____ + _____ _____

५) _____ + _____ _____

ऊ) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत। (पञ्च) (5)

१) शयान: २) खादन्तम् ३) द्रक्ष्यामि

४) ऊढ्वा ५) उच्यताम् ६) द्रष्टव्य:

१)_____

२)_____

३)_____

४)_____

५)_____

ऋ) उचितं कृदन्तरूपं / लकाररूपं लिखत । **(5)**

१) वृक्षात् पर्णै: _____ । (पत् - भावे)

२) अद्य अहम् नाटकं _____ । (दृश् - विधिलिङ्)

३) कविना कविता _____ । (पठ् - अनीयर्)

४) सम्यक् _____ गायकं सर्वे श्लाघितवन्त: । (गै - क्तवतु)

५) बालिका पितरौ _____ विद्यालयं गच्छति ।(प्र + नम् ल्यप्)

६) सैनिका: देशहितार्थं प्राणान् _____ सिद्धा: भवन्ति । (त्यज-तुमुन्)

७) भक्त: देवम् _____ । (वन्द् - लङ्)

८) आकाशे वेगेन _____ विमानं पश्य । (गम् - शतृ)

९) श्रोता कथां _____ । (श्रु - लट्)

१०) पण्डितेन पुष्पाणि _____ । (आ + नी - क्त)

ऋ) उचितं पदम् (√) इति चिह्नेन अङ्कयत । **(5)**

√

उदा : - कर्तृपदम्- एकवचनम्- पुं. **(क: / कम् / केन)**

१) " न " इति - (निषेधार्थकपदम् / क्रियापदम् / नामपदम्)

२) स्याम इति पदम् - (स्मृ धातु: / अस् धातु: / सृ धातु:)

३) धनु: इति पदस्य पर्यायवाचकपदम् - (शर: / चाप: / तूणीर:)

४) मधुर - (विशेष्यम् / अव्ययम् / विशेषणम्)

५) कृ धातो: आत्मनेपदिरूपम् - (कुरुते / कुर्यात् / कुरुथ:)

ऌ) मेलयत, रिक्तस्थाने उत्तरं च लिखत । **(5)**

१)	अणिमा	दानव:	१) अणिमा _____
२)	मूक:	अर्जुन:	२) मूक: _____
३)	अवतार:	सिद्धि:	३) अवतार: _____
४)	चिरजीवी	कूर्म:	४) चिरजीवी _____
५)	कपिध्वज:	हनूमान्	५) कपिध्वज: _____

ए) साधु (√) / असाधु (X) इति लिखत । **(5)**

१)सर्वान् अवस्थितान् बन्धून् समीक्ष्य धार्तराष्ट्र: परया कृपया आविष्ट: अभूत् ।
(_____)

२) अर्जुन: इन्द्रकीलपर्वते तप: आचरितवान् । (_____)

३) मानुषराक्षसा: परहितं निरर्थकं घ्नन्ति । (_____)

४) काषायरसम् आसाद्य जलम् अतीव स्वादु विन्दते । (_____)

५) मन: एव इन्द्रियाणां प्रवर्तने कारणम् । (_____)

द्वितीयः भागः - संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत ।

(उत्तराणि उत्तरपत्रे लिखत)

Descriptive answers may be written in the blank sheets available in the question paper itself. However extra sheets will also be provided.

II अ) एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत । (पञ्चानाम्) (5)

१) रावणः पूर्वजन्मनि कः आसीत् ?
२) दुर्योधनः मित्राणि बन्धून् च कथं पश्यति ?
३) धर्मराजस्य भीतिः का ?
४) विवेकिनः किम् इच्छन्ति ?
५) कुत्र युद्धावकाशः भविष्यति इति उद्धवः उक्तवान् ?
६) कुत्र केषां विशेषप्रीतिः भवति ?
७) शिवः युद्धार्थं कं कं प्रेषितवान् ?

आ) एकं विषयमधिकृत्य ६-८ वाक्यैः संस्कृतेन प्रबन्धं लिखत । (5)

संस्कृताध्ययनेन मम जीवनस्य परिवर्तनम्

अथवा

दीपावली-पर्व

इ) प्रश्नस्य उत्तरं ४-५ वाक्यैः वर्णयत (संस्कृतेन) । (3)

मन्त्रालोचन-समये ज्ञानवृद्धः उद्धवः किं कथितवान् ?

अथवा

इन्द्रः अर्जुनाय कम् उपदेशमकरोत् ?

(ई) ससन्दर्भं विवृणुत । (संस्कृतेन) (द्वे एव) (6)

१) " वराहं हन्तुं मम अधिकारः अस्ति एव । "
२) " श्रीकृष्णः एव सर्वोत्तमः पूजार्हः । "
३) " देवेन्द्रस्य सन्देशं गृहीत्वा आगतोऽस्मि । "

उ) गद्यांशं पठित्वा संस्कृतेन उत्तरं लिखत । **(5)**

वयं यस्मिन् देशे जन्म प्राप्नुम: सा जन्मभूमि: जननी इव पूजनीया सम्माननीया च । स्वदेशं प्रति भक्ति: सर्वासु भक्तिषु श्रेष्ठा उच्यते । अनया देशभक्त्या प्रेरिता: बहव: भारतीया: स्वातन्त्र्य-सङ्ग्राम-समये "नैजं सर्वं ददामि" इति मत्वा मातृभूमे: कृते आत्मसमर्पणं कृतवन्त: । झांसीश्वरी लक्ष्मीबाई, वेलुनाच्चियार्, वीरपाण्ड्यकट्टबोम्मन् प्रभृतय: देशहितार्थं त्यक्तप्राणा: जाता: । एतै: प्रेरिता: असङ्ख्याका: युवका: अपि तान् अनुसरन्त: स्वातन्त्र्यार्थं त्याग-बलिदानादिकं कृतवन्त: ।

एतादृशानां स्वातन्त्र्यवीराणां राष्ट्रभक्तिमयं जीवनं सम्प्रति बहुजनैः न दृष्टं स्यात्। तेषु राष्ट्रभक्तिं राष्ट्राभिमानं च जागरितुं स्वातन्त्र्योत्सवः गणराज्योत्सवः इत्यादयः आचर्यन्ते । स्वातन्त्रभारतस्य पञ्चसप्ततितमवर्षम् अमृतमहोत्सव: इति नाम्ना उत्साहेन आचरित: । "गृहे गृहे त्रिवर्णध्वज:" इति अभियानमपि प्राचलत् । राष्ट्रस्य त्रिवर्णध्वज: केवलं वस्त्रखण्डः न । उड्डयमान-त्रिवर्णध्वज-दर्शनेन देशवासिभिः स्वातन्त्र्य-सङ्ग्रामस्य घटनाः स्मर्यन्ते । अपि च जनानां मनस्सु स्वदेशं प्रति अभिमानः प्रीतिः च वर्धते ।

राष्ट्रत: अहं किं प्राप्नुयाम् इति चिन्तनस्य अपेक्षया राष्ट्राय मया किं कर्तुं शक्येत इति चिन्तनं राष्ट्रवासिषु भवेत् ।

१) राष्ट्रभक्तेः राष्ट्राभिमानस्य च जागरणाय के उत्सवाः आचर्यन्ते ?
२) स्वातन्त्र्य-संग्रामे प्राणान् त्यक्तवतो: नामनी लिखत ।
३) राष्ट्रवासिषु कीदृशं चिन्तनं भवेत् ?
४) एकं शतृ-प्रत्ययान्त-पदं एकं शानजन्त-पदं च चित्वा लिखत ।
५) "बहुजनैः न दृष्टम्" । - कर्तरि-वाक्यं लिखत ।

तृतीय: भाग: (संस्कृत/ तमिल् /आङ्लभाषया उत्तरं लिखत ।)

III (अ) अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य श्लोकस्य) (6)
(अन्वयरचनां संस्कृतेन लिखत ।) (3+3)

अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितम् ।
पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं भीमाभिरक्षितम् ॥

अथवा

पश्यैतां पाण्डुपुत्राणाम् आचार्य महतीं चमूम् ।
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता ॥

(आ) सन्धिच्छेदं प्रदर्श्य प्रतिपदार्थं तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य सुभाषितस्य) (6)
(2+2+2)

सत्यं तपो ज्ञानमहिंसतां च विद्वत्प्रणामं च सुशीलतां च ।
एतानि यो धारयते स विद्वान् न तत्र शास्त्राध्ययनं हि कारणम् ॥

(अथवा)

कदर्थितस्यापि हि धैर्यवृत्ते: न शक्यते धैर्यगुण: प्रमार्ष्टुम् ।

अधोमुखस्यापि कृतस्य वह्ने: नाध: शिखा यान्ति कदाचिदेव ॥

(इ) एकं न्यायं विवृणुत । **(2)**

१) बकबन्धप्रयासन्याय: २) अरुन्धतीप्रदर्शनन्याय: ३) काकतालीयन्याय:

(ई) पठितस्य सुभाषितस्य आधारेण ४-५ वाक्यै: उत्तरं लिखत । **(3)**

१) "मनस्वी कार्यार्थी न दु:खं गणयति न च सुखम्" इति कै: उदाहरणै: निरूपयति सुभाषितकार: ?

अथवा

२) "एतत् त्रयं जगति पुण्यकृतो लभन्ते" किं तत्त्रयम् ? विवृणुत ।

(उ) एकस्या: प्रहेलिकाया: उत्तरम् अर्थं च लिखत । **(3)**

का कान्ता कालियाराते: पुनरर्थे किमव्ययम् ।
किं वन्द्यं सर्वदेवानां फलेषु किमु सुन्दरम् ॥

(अथवा)

राज्ञ: सम्बोधनं किं स्यात् ? सुग्रीवस्य तु का प्रिया ?
अधनास्तु किमिच्छन्ति ? आर्तै: किं क्रियते वद ॥

(ऊ) एकस्या: सूक्ते: अर्थं लिखत । **(2)**

॥ सत्यार्जवे धर्ममाहु: परं धर्मविदो जना: ॥

(अथवा)

॥ सतां हि सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणम् अन्त:करणप्रवृत्तय: ॥

जयतु संस्कृतम् *जयतु भारतम्*